

REPUBLIKA SLOVENIJA

STATISTIČNI URAD REPUBLIKE SLOVENIJE

Demografsko socialno področje » Prebivalstvo

3. december, mednarodni dan invalidov

1. december 2008, Posebna objava

Invalidi predstavljajo najštevilnejšo manjšino v svetu, saj jih je po podatkih ZN več kot 650 milijonov, to je okoli 10 odstotkov svetovnega prebivalstva. Med prebivalci Slovenije je približno 170.000 invalidov in 230.000 bolnikov z dolgotrajnimi boleznimi.

*Invalidnost ni pogumen boj ali pogum pri soočanju s stisko.
Invalidnost je umetnost. To je iznajdljiv način, da živim.*
[Neil Marcus](#) (pesnik in pisatelj, ki živi z distonijo)

3. december je za mednarodni dan invalidov razglasila z resolucijo Generalna skupščina Združenih narodov 14. oktobra 1992 – z namenom, da bi spodbudila razumevanje problematike, povezane z invalidnostjo, in mobilizirala podporo javnosti pri zavzemanju za dostojanstvo, pravice in blaginjo invalidov. Mednarodni dan invalidov je vsako leto osredotočen na drugo temo, geslo letošnjega dneva je "Konvencija o pravicah invalidov: Dostojanstvo in pravičnost za vse nas". Dostojanstvo in pravičnost za vsakogar izmed nas pa je tudi geslo 60. obletnice Splošne deklaracije o človekovih pravicah, ki jo praznujemo letos. 3. maja 2008 pa je začela veljati še Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidnih oseb, prva posebna pogodba na globalni ravni.

Invalidnost obsega telesne okvare, motnje senzoričnih sposobnosti, intelektualne prizadetosti, duševne motnje, pa tudi različne vrste kroničnih bolezni in se lahko pri posamezniku pojavi kadar koli v življenju, lahko pa ga spremlja že od

rojstva.

Odnos do invalidnosti v Evropski uniji

Invalidi in ljudje s kroničnimi boleznimi predstavljajo več kot 15 % prebivalstva EU. V 26. členu Listine EU o temeljnih človekovih pravicah je priznana pravica invalidov „do ukrepov za zagotavljanje njihove samostojnosti, socialne in poklicne vključenosti ter sodelovanja v življenju skupnosti“.

Evropski dan invalidov 2008 bo Evropska komisija v tesnem sodelovanju z Evropskim invalidskim forumom (EDF) obeležila s posebno konferenco z naslovom »Lokalno delovanje za družbo za vse«, in sicer 1. in 2. decembra v Bruslju. Omenjena konferenca bo obravnavala napredek, dosežen v letu 2008 pri zagotavljanju podpore invalidom – namreč ratifikacijo Konvencije ZN o pravicah invalidov –, in se osredotočila na to, kako se ti dosežki izražajo na lokalni ravni.

Invalidi predstavljajo 10 odstotkov svetovnega prebivalstva

- Invalidi so najštevilnejša manjšina v svetu, saj jih je po podatkih Združenih narodov več kot 650 milijonov, to je okoli 10 % svetovnega prebivalstva. Če k tem številkam prištejemo ljudi, s katerimi invalidi živijo v ožji družinski skupnosti, pomeni, da se skoraj četrtnina vsega svetovnega prebivalstva neposredno srečuje in spoprijema z invalidnostjo.
- Po mnenju Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) se bo število invalidov z rastjo prebivalstva – kljub napredku medicine – s podaljševanjem življenjske dobe ter posledično s staranjem prebivalstva v prihodnjih desetletjih še povečalo.
- Po podatkih Programa ZN za razvoj (UNDP) živi danes osemdeset odstotkov invalidnih oseb v državah v razvoju.
- Po podatki Unicefa je med mladimi, ki živijo na ulici, 30 odstotkov invalidov. Po podatkih WHO so poleg vsakega v spopadih ubitega otroka še trije otroci, ki so poškodovani in za trajno ostanejo invalidi. V nekaterih državah je delež tistih, ki so postali invalidi zaradi posledic vojn in nasilja, višji od četrtnine vseh invalidnih ljudi. Po podatkih Unesca devetdeset odstotkov invalidnih otrok v državah v razvoju ne obiskuje šole.
- Svetovna banka ocenjuje, da je med najrevnejšimi 20 odstotkov invalidov, in meni, da je nujno potrebno te ljudi obravnavati v njihovih skupnostih kot najbolj prikrajšane.

Evropska unija: povprečno en član v štiričlanskem gospodinjstvu je invalid

- V Evropski uniji je 50 milijonov invalidnih oseb (to je 10 % prebivalstva), to je toliko, kot je vseh prebivalcev v Belgiji, Češki republiki, Grčiji, Madžarski in Nizozemski skupaj. Ljudje z omejeno mobilnostjo predstavljajo več kot 40 % prebivalstva EU.
- To pomeni, da ima povprečno eden od štirih Evropejcev družinskega člana invalida in da šest od desetih Evropejcev pozna nekoga, ki je v tesnem ali vsaj nekoliko oddaljenem stiku z invalidnostjo.
- V EU je med invalidi dva- do trikrat več brezposelnih kot med neinvalidi. Po podatkih ILO je bilo leta 2003 zaposlenih samo 40 odstotkov invalidnih oseb izmed vseh invalidov, ki so bili tedaj stari toliko (v taki dobi, starosti), da bi bili lahko delovno aktivni, medtem ko je bilo med zdravimi toliko starimi osebami 64,2 odstotka zaposlenih. Še več, 52 odstotkov invalidov v starosti delovne aktivnosti je bilo ekonomsko neaktivnih; med osebami, ki niso bile invalidi, pa je bilo v enaki starosti ekonomsko neaktivnih 28 odstotkov oseb. Med zaposlenimi invalidi je dvakrat več moških kot žensk.
- Samo 38 % invalidov v Evropi, starih 16–34 let, ima dohodek, med neinvalidnimi enako starimi osebami ima zagotovljen dohodek 64 % oseb; dohodek invalidov je tudi bistveno nižji od dohodka tistih, ki niso invalidi.
- Ena od dveh invalidnih oseb še nikoli ni sodelovala v prostočasnih ali športnih aktivnostih. Tretjina invalidov ni še nikoli potovala v tujino ali bila vsaj deležna enodnevnega izleta.

Slovenija: vsak 12. prebivalec je invalid

Trendi pojavnosti invalidnosti in dolgotrajnih obolenj so tudi v Sloveniji podobni kot v Evropi, in sicer je v Sloveniji približno 170.000 invalidov (delovnih invalidov, otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, vojaških in vojnih invalidov ter zmerno, težje, težko duševno in najtežje telesno prizadetih oseb). Tem pa se pridružuje še 230.000 bolnikov z dolgotrajnimi boleznimi. Slovenija je [Konvencijo ZN o pravicah invalidov](#) ratificirala na 37. seji Državnega zbora 2. aprila 2008.

Slovenija sledi pri zaposlovanju invalidov dvema temeljnima skupnima ciljema EU: invalidom zagotoviti zaposlitev in s tem ekonomsko oziroma socialno varnost. Tako je v Sloveniji zdaj zaposlenih okrog 34.000 invalidov; v letu 2007 se je zaposlilo 1.746 brezposelnih invalidov, v obdobju januar–oktober leta 2008 pa 1.628. Leta 2007 je bilo v Sloveniji v zaposlitveno rehabilitacijo vključenih 1.411 invalidov ali za 27 % več kot leto prej. Še vedno pa je pri nas brezposelnih okrog 10.500 invalidov.

Najpomembnejša novost pri zaposlovanju invalidov v Sloveniji je bila uvedba kvotnega sistema; to pomeni, da so delodajalci dolžni zaposliti predpisano število invalidov. Ta obveznost je bila uvedena 1. januarja 2006; od tega datuma dalje je dolžan vsak delodajalec, ki ima več kot 20 zaposlenih, zaposliti oz. zaposlovati določeno število invalidov (določeno kvoto), in sicer najmanj 2 % in največ 6 %. Čeprav se zaposlovanje brezposelnih invalidov v Sloveniji od uvedbe kvotnega sistema stalno povečuje (v začetku leta 2006 je bilo med zaposlenimi osebami 31.205 invalidov, konec tega leta 32.682, konec leta 2007 33.058, septembra 2008 pa 33.901 invalid), se povečuje počasneje kot zaposlovanje vseh brezposelnih. V letu 2007 se je na primer število zaposlenih invalidov povečalo za 1,1 %, število vseh zaposlenih pa za 3,6 %.

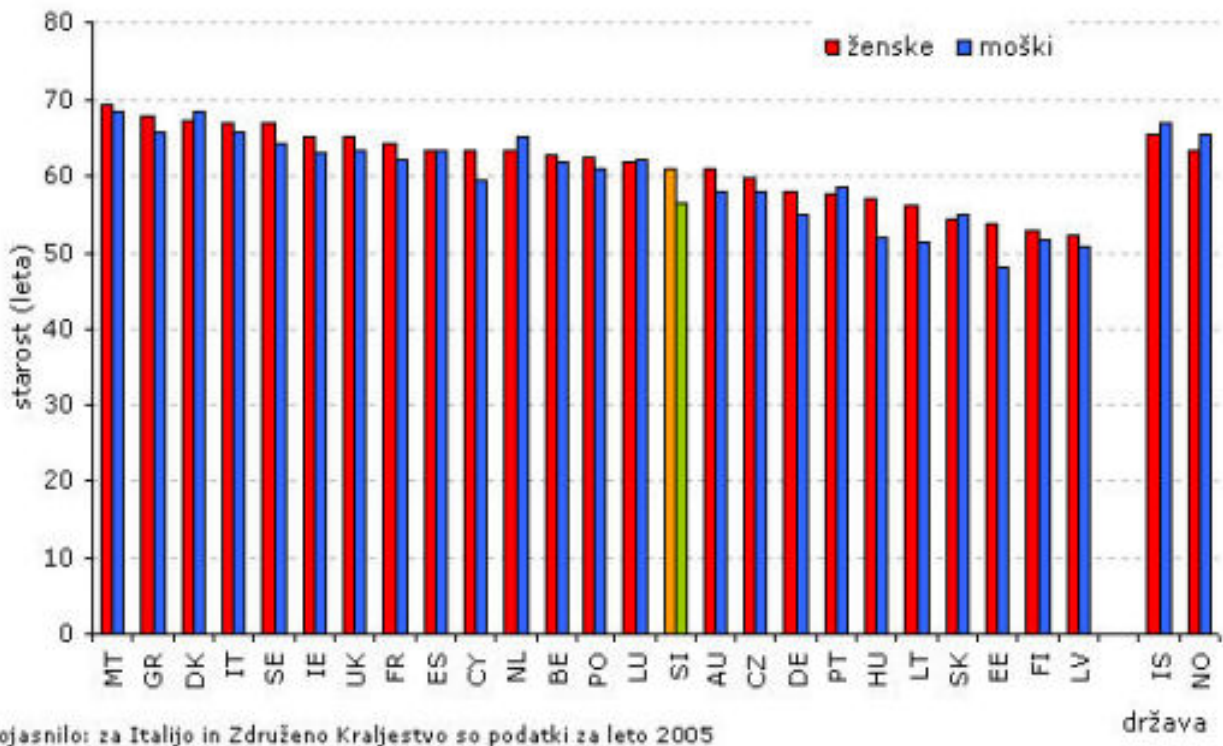
Invalidi so kot težje zaposljiva skupina na trgu dela večkrat obravnavani neenako in zapostavljeni.

Pomemben institut za zaposlovanje invalidov so invalidska podjetja (IP): ta so se v Sloveniji začela ustanavljati pred letom 1976 z ustanavljanjem invalidskih delavnic, leta 1988 pa so se te preoblikovale v IP. Po osamosvojitvi Slovenije, s prehodom v tržno gospodarstvo se je število IP v Sloveniji in število invalidov, zaposlenih v teh podjetjih, zelo povečalo (najbolj v obdobju 1993–1994). Danes zaposlujejo IP slabo petino vseh zaposlenih invalidov (septembra 2008 je bilo med vsemi osebami, zaposlenimi v IP, 6.412 ali 43,6 % invalidov).

Obdobje slabšega zdravstvenega stanja je v Sloveniji v življenju ženske daljše kot v življenju moškega.

V obdobju 1995 do 2005 se je pričakovano trajanje življenja prebivalcev Slovenije ob starosti 65 let povečalo za 1,7 leta za ženske in 1,6 leta za moške, to je – ne glede na spol – nižja vrednost od evropskega povprečja. Tudi vrednost kazalnika pričakovano trajanje zdravja oz. pričakovana leta zdravega življenja je pri prebivalcih Slovenije obeh spolov nižja od evropskega povprečja. Kazalnik kombinira informacijo o umrljivosti in informacijo o obolevnosti in torej razlikuje leta v življenju človeka brez omejitve pri dejavnostih/aktivnostih in leta v življenju človeka z omejitvijo pri vsaj eni dejavnosti/aktivnosti. V Sloveniji je delež časa v življenju človeka, preživet v slabšem zdravstvenem stanju, pri ženskah večji kot pri moških, čeprav sta vrednosti kazalnikov pričakovano trajanje življenja brez kroničnih bolezni in pričakovano trajanje življenja brez omejitev pri običajnih aktivnostih za ženske višji kot za moške.

Slika: Pričakovano trajanje zdravega življenja, države članice EU-27 ter Islandija in Norveška, 2006

Vir: Eurostat

Razmerje med številom brezposelnih oseb in brezposelnih invalidov, Slovenija, 1995-2007

Leto (stanje 31. 12.)	Število			Delež	
	brezposelnih	invalidov	zaposlenih	invalidov med	delovnih invalidov med
	oseb		invalidov	brezposelnimi (%)	brezposelnimi invalidi (%)
1995	126.759	7.165	617	5,7	74,7
1996	124.470	8.671	575	7,0	78,7
1997	128.572	10.897	653	8,5	81,3
1998	126.625	12.528	723	9,9	83,3
1999	114.348	14.878	818	13,0	83,6
2000	104.583	17.179	1.131	16,4	86,4
2001	104.316	18.684	874	17,9	87,2
2002	99.607	14.420	949	14,5	86,5
2003	95.993	8.875	830	9,2	75,5
2004	90.728	8.051	987	8,9	74,7
2005	92.575	9.135	1.298	9,9	71,8
2006	78.303	9.138	1.927	11,7	76,6
2007	68.411	10.346	1.746	15,1	80,3

Vir: ZZZRS, <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/T22-07.xls>

Avtor: Nelka Vertot

Statistični urad Republike Slovenije

Vožarski pot 12, 1000 Ljubljana | Tel: 01/241-51-00 | Faks: 01/241-53-44
E-pošta: info.stat@gov.si | URL: www.stat.si

© Vse pravice so pridržane.